

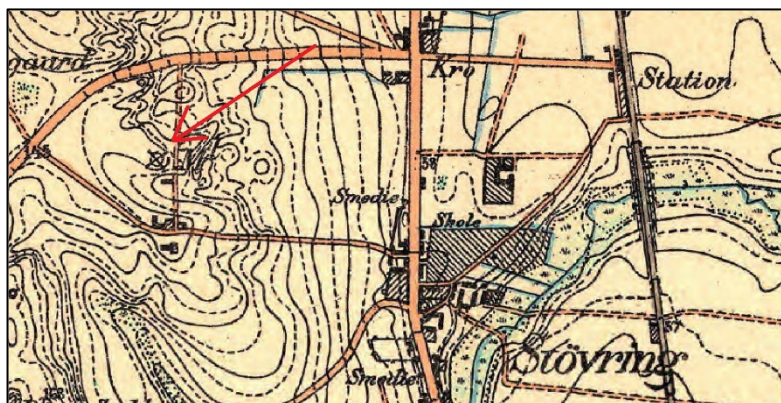
# Støvring Bakmølle ca. 1870 til 1950

Britta E. Nielsen

## Christen Jensen Gundersen, Bakmøllens bygherre og første ejer ca. 1869-1880

Ifølge skøde og panteprotokollen for Buderup Sogn køber tømrer Christen Jensen Gundersen matr. nr. 7 c på ca. 30 tdl af Lars Jensen Bech på Grandgården i 1869. Det er på denne parcel, at møllen bliver opført.

Gundersen er født i Støvring udenfor ægteskab i 1828. Da han gifter sig i 1855, bor han hos sin stedfar gårdfæster Christen Asp i Støvring. Hans kone hedder Marianne Pedersdatter og hun er født i Sørup 1832. Da forældrene dør tidligt, vokser hun op hos en plejefamilie i Mastrup. Plejefaren er gårdfæster Peder Bach. Hendes søster er gift med lærer Jens Mosbæk. Eftersom Christen og Mariannes døtre ifølge folketællingen 1880 er født i Ove Sogn og Rakkeby, Hjørring Amt, må parret have gjort afstikkere til de sogne, men vender tilbage til Støvring i slutningen af 1866. Ifølge kirkebøgerne har Gundersen i Ove Sogn været mølleforpagter, og i Rakkeby står han opført som husmand på Rakkeby hede. Gundersen kan åbenbart møllehåndværket, før han bygger Bakmøllen.



Bakmøllen blev opført på højdedraget vest for Støvring

Af Gundersens panteobligation til Bech i forbindelse med jordkøbet 1869 fremgår det, at der er en nyopført bygning på parcellen. Der nævnes ikke nogen mølle, men den er bygget før 1876, for da annoncerer Gundersen efter en møllersvend i Amtstidende.

Gundersens oldebarn, Svend E. Winther, fortæller 1995, at hans afdøde far mente, at

Gundersen måske er både tømrer og møllebygger, og at han selv bygger Bakmøllen. Den teori er ikke bekræftet. Jeg ved altså ikke, hvem der bygger den første mølle eller præcist hvilket år Bakmøllen bliver opført, men det sker mellem 1869 og 1876, og der er efter alt at dømme tale om en hollandsk vindmølle.

## Møllejer Anders Kristian Frandsen, 1880 – 1892; Øl-Frandsen

Jeg ved, at Gundersen sælger møllen og en del af matr.nr. 7 c til sin svigersøn Anders Frandsen i 1880. Den nye parcel med mølle, møllehus samt 5 td. Land jord får tildelt matr.nr. 7 f. Gundersen beholder resten af matr.nr. 7 c til 1892. Frem til 1936 er de to parceller på forskellige hænder. Frandsen indretter en aftægtsbolig i møllehuset til sine forældre. Han er en aktiv mand, som fx tilbyder al kørsel til og fra stationen. I mange år er der en gang om måneden kreaturmarked ved Bakmøllen.

## En karl fra Støvring kro udløser i 1886 et uheld på møllen

*”Held i Uheld.* Kroejer L. Jensen lod i Lørdags sin Karl kjøre til Støvring Vindmølle for at hente noget Møllekorn. Karlen begik da den Uforsigtighed, at gaa ind ad den Dør paa Møllen, ud for hvilken Møllevingerne gik rundt, det kneb jo lidt for ham at komme ind, men ikke desto mindre ville han den samme Vej tilbage og det med en Pose Mel paa Nakken, men

*da Karlen aabner Døren for at træde ud, træffer en Møllevinge Døren med en saadan Kraft, at Møllevingen knækker og styrter ned, medens Døren splintredes. Hestene søgte i det samme at komme bort fra et saa farligt Naboskab, hvilket man jo ikke kunne fortænke dem i. Forunderlig nok slap Karlen helskindet fra Sammenstødet, ligesom det ogsaa lykkedes at standse de sky Heste. (Aalborg Folkeblad)”*

Anders Frandsen er involveret i stationsbyens udvikling fx i rejsningen af en ny skolebygning. I Stiftstidende for 24. marts 1886 hedder det:

**”Bortaccordering** over murer og tømrerarbejde ved den ny Skolebygning i Støvring vil finde Sted Fredagen den 2. April Middag kl. 12.00 hos Møllejeer A. Frandsen Støvring og vil Konditioner og Tegning ligge til Eftersyn hos samme fra den 26. Marts og til 2. April begge Dage inklusive”.

Han er også politisk aktiv og vælges ifølge Stiftstidende 9. juli 1890 til kasserer i Venstre-vælgerforeningen for Aalborg Amts 4. valgkreds. Omtrent samtidig er han med til at oprette Støvring Forsamlingshus.

I 1892 har Frandsen fået nok af mølleriet. Han bygger en aftægtsbolig i Støvring til forældrene og flytter selv til en landejendom i Sørup. Senere forpagter han Juelstrup Præstegård, men ender så i Støvring på Jernbanegade i nr. 22, hvor han driver et øldepot med sin søn Christian, der er vognmand. Deraf hans øgenavn Øl-Frandsen. I øvrigt køber far og søn parcellen matr.nr. 7 c. Anders Kristian Frandsen dør i 1938 og hans kone Hanne i 1939, og de er begravede på kirkegården ved Støvring Kirke. Et foto af deres gravsten findes på nettet.

### **Møllejeer Rasmus Mikkelsen 1893-1901 – En ny Bakmølle**

En møller Ole Nielsen fra Hølund ejer Bakmøllen et år, men sælger den så videre til Rasmus Mikkelsen i 1893. Han er opfostret hos en stedfar på Hjedsbæk Mark, Suldrup Sogn og gifter sig 1894 med en gårdmandsdatter fra Fløe, Gravlev sogn. I Aalborg Amtstidende 9. april 1894 oplyses følgende:

**Købt Mølle.** *J. Nielsen Hannerupgaard har købt Støvring Vindmølle ved Støvring Station for 1000 Kr. Møllen skal flyttes til Hannerupgaard for at opstilles her. Dette arbejde er taget i Enterprice af Møllebygger M. Pedersen Tvillinghøjgaard. (Hobro Dagblad).*



*Bakmøllen med møllegård*

Fra marts måned 1895 eksisterer der i skøde- og pante-protokollen en panteobligation fra Rasmus Mikkelsen til møllebygger Mads Pedersen, Tvillinghøjgaard på 1700 kr. Mikkelsen betaler dog på stedet de 700 kr. og får derfor ret til at vente 5 år med at betale de sidste 1000 kr.

Svigerfaderen, gårdejer Anders Nielsen af Fløe optræder som kautionist og

selvskyldner i forbindelse med lånet. Denne skyldneraftale viser, at Bakmøllen i Støvring bliver fornyet i vinteren 1894 -1895. Byggekontrakten er dog ikke fundet, men der er formo-

dentlig sat en ny hollandsk vindmølle på den eksisterende grundmur. Det er efter alt at dømme den mølle, der findes på de fotos og tegninger, der i dag kan ses på arkiv.dk.

Rasmus Mikkelsen mageskifter Bakmøllen i 1901 med gårdmand Ludvig Peter Christian Jensen og lever siden som gårdejer på ejendomme ved Fræer. Han dør som pensionist på Søndre Banevej 6, Skørping Stationsby i 1946, omkring 80 år gammel. Karen Mikkelsen dør sammesteds, 88 år gammel. De er begge begravet på kirkegården i Fræer, og deres gravsten kan ses på nettet.



*Møller Anders Pedersen*

#### **Møllejer Anders Pedersen. 1902-1944.**

Anders Pedersen af Sørup køber møllen med bygninger af Ludvig Peter Christian Jensen, der kun ejer stedet i ganske kort tid. Skødet er af 21. juni 1902 og Anders Pedersen skal ifølge aftalen overtage ejendommen 3. januar 1903. I det gamle værk om de danske møller af Niels Meyn og H. Loft fra 1934 står der følgende om Bakmøllen Støvring:

*Ejer: "Anders Pedersen, født 11 marts 1876 i Sørup, gift 13. december 1901 med Maren Kristine, født Jespersen. Den oprindelige Bakmølle eksisterer ikke mere, idet den er blevet nedrevet, hvorefter den nuværende Mølle blev bygget i 1890 af Møller Rasmus Mikkelsen. Denne solgte Møllen i 1901 til nuværende Ejer. Møllen har senere fået indlagt en 10 HK Dieselmotor Deutz. Møllen har et Vindfang paa 30 Alen og der er et Tilliggende paa 30 Tdr. Land."*

Der er et par fejl i teksten men vigtigt er, at møllen har fået indlagt en dieselmotor og ikke længere er afhængig af vindkraft alene. Det har nok været nødvendigt, for ikke bare konkurrerer Bakmøllen som hidtil med Støvring Vandmølle, der ligger sydøst for svømmebassinet frem til 1958. Bakmøllen har også fået en konkurrent i form af Støvring Ny Mølle. Per Fjeldsted Iversen bygger denne mølle på Doktorvænget 6 efter 1927, og den eksisterer indtil begyndelsen af 1940'erne. Hen over årene som møller opkøber Anders Pedersen jord, bl.a. den oprindelige 7 c, som han begynder at udstykke. Han når op på at eje adskillige matrikelnumre i Støvring og Annerup, hvoraf de tre bruges til landbrug.

I begyndelsen af 2. verdenskrig foretager møller Pedersen en forbedring, måske fordi han ikke kan skaffe diesel til den gamle motor. En annonce i Amtstidende for 16. januar 1941 fortæller følgende:

*"Da jeg har indlagt elektrisk Hjælpkraft, ser jeg mig i Stand til at kunne hjælpe mine Kunder. Tlf. 13. Støvring. A. Pedersen."*

I kirkebogen for Buderup Sogn 1941 meddeles Anders Pedersens død med følgende oplysninger. Ved hans navn er tilføjet en parentes med ordet "snedker".

*"Møllejer og Gaardejer, Støvring Bakmølle, Buderup Sogn. Født i Sørup, Buderup Sogn 11. Marts 1876, Søn af Gaardmand Peder Petersen og Hustru Maren Kristine Christensdatter, Sørup. Gift med efterlevende Maren Christine Jespersen. Sidste fælles Bopæl Støvring Bakmølle."*



Anders Pedersen dør 1941 og hans hustru Maren i 1944. De ligger begravet på kirkegården i Støvring. Et foto af deres gravsten findes på nettet (DK-Gravsten.dk).



Leif Rafn malede i 1976 Støvring med Bakmøllen i forgrunden, som husket 1950

### Møllejer Niels Mark. 1943-1949

Den afdøde møllers hustru Maren bliver siddende i uskiftet bo og sælger juni 1943 Bakmøllen til gårdejer Niels Mark, der sidst har ejet gården Hjortholm sydvest for Støvring. Den 29. juni 1943 står der følgende under rubrikken ejendomshandler i Aalborg Stiftstidende:

*"Ejendommens Pris steget med 120 pCt. Gaardejer Niels Mark har solgt Hjortholm i Buderup-Gravlev Sogn til I.C. Andreasen Svenstrup, Indehaver af "Herrecentralen" Aalborg for 75.000 Kr. Alt medfølger. Mark skal foreløbig bestyre Gaarden. Aaret før Krigen blev Hjortholm solgt for 34.000 Kr."*

Niels Mark er født i 1909 på Sønderup Mark i Sønderup sogn som søn af gårdejer Peter Mark og hustru Johanne Kirstine Andersen. Han bliver gift i 1934 med Anna Rigmor Amtoft Christensen født i Skaarup, Ravnkilde Sogn. De driver hans husmandssted i Mejlby, Brorstrup Sogn i årene frem til 1938, hvor han køber en ejendom på Rold Mark i Rold Sogn og 1941 køber han så gården Hjortholm i Gravlev Sogn. Med tiden får parret Mark seks børn født i Brorstrup, Rold, Gravlev og Buderup sogne. (Viggo, Vagn, Peter, Svend, Allan og Margit). Niels Marks overtagelse af Bakmøllen er som nævnt nok sket i sommeren 1943. Ifølge Amtstidende har Niels Mark nemlig en reklame i avisen i august 1943:

*"Bakmøllen i Støvring har en Fagmand i Møllen, hurtig og reel. Tlf. 13". Noget senere hedder det i en anden annonce: "Kværne bildes. William Mark, Bakmøllen Støvring".*

Niels Mark har åbenbart ansat sin bror, der er faglært møller. Da Niels Mark overtager møllen, er den nedslidt. Møllens kollaps sker i efteråret 1943. Det bekræftes af følgende annonce i Aalborg Stiftstidende 15.-11.-1943:

*"Et sæt møllevinger ca. 30 Alen med akselhoved og hattehjul ønskes til købs. Gerne brugt. Tlf. 13. Niels Mark Støvring."*

I et brev sendt til borgmesterkontoret i Støvring fra Canada i 1988 forklarer Niels Mark, at akslen i møllen brækker lige efter, at han har købt den. Det lykkes ikke at skaffe reservedele i Nordjylland. I stedet får han underretning om, at toppen og akslen i Ikast Mølle er taget ned. Han rejser til Vestjylland, køber mølledelene og får dem transporteret til Støvring i to jern-



*Bakmøllen klar til dagens dont*

banevogne. Vingerne på tilsammen 120 fod af American Pine bliver fornyet hos en mølle-bygger i Brovst og hele møllen bliver repareret for i alt 10.000 kr. Hans egen vurdering er, at der kommer en fin mølle ud af det. Først i efteråret 1944 er møllen repareret:

*”Efter endt Restaurering af Møllen, modtages der atter Rug fra Ejendomme under 8000 Kr.’s Grundværdi til Sigtning og vi laver også gode store Byggryn til Møllerforeningens Priser. Prøv en Sækfuld af ny Byg. Niels mark. Telefon 13. Støvring”.*

Få måneder efter reparationen er møllens eksistens truet af en brand i ejendommens lade, men den historie må fortælles ved en anden lejlighed. Efter krigen bliver kundegrundlaget for møllen mindre, og selvom han sælger byggegrunde og har forskellige bijobs indskrænkes eksistensgrundlaget for familien.

Fra 1948 udbyder Mark sine ejendomme til salg, fordi familien har besluttet sig for at udvandre til Canada. I den forbindelse forsøger han at få kommune eller borgerforening til at købe selve møllen for 2000 kr. men får afslag. Det lykkes endelig i begyndelsen af 1949 at sælge hele ejendommen til en Christian Jepsen, der dog sælger den videre i 1950 til Johan Lindstrøm, der ejer stedet i 10 år, hvorefter det i 1960 overtages af sønnen Evan Lindstrøm.

### **Støvring Bakmølles endeligt 1950-1951**

Da Johan Lindstrøm overtager ejendommen på Møllebakken 26, er møllen intakt. Evan Lindstrøm skal have skrevet en beretning, der findes på Lokalhistorisk Arkiv. Jeg har ikke set den, men flere bekræfter at kende historien. Johan Lindstrøm vil af med møllen og tilbyder kommunen at overtage Bakmøllen, men han får nej. Det lykkes at finde en køber i Brovst, og 15-20 unge mænd piller møllen ned i løbet af en nat og får delene sendt afsted. Møllens skæbne er dermed afgjort og al diskussion om dens fremtid slut. Og således forsvinder byens gamle vartegn gennem ca. 80 år over en nat. Et foto af Bakmøllen pryder forsiden af Jan Bak Harders bog om stationsbyen Støvring fra 1984. Han citerer forfatteren Hans Povlsens bog om Nordjylland fra 1956:

*”Støvring Mølle sås milevidt ud i landet som et vartegn for byen og egnen ... En bitter dag var den solgt og i hast nedrevet.”*

**Kildemateriale. Kirkebøger, folketællinger, Skøde- og panteprotokoller, Mediasstream med Aalborg Amtstidende med flere aviser. Aalborg Stiftstidendes Arkiv, Niels Meyn og H. Loft: Danske Møller. 1934. Billeder fra Arkiv.dk og Bavnebakkeskolen. Materialer fra Det lokalhistoriske Arkiv for den tidligere Støvring kommune. Historiske kort: Hkpn.gst.dk.**

*Digtet ”Den gamle Vindmølle”, signeret ”Mølleren” herunder stammer fra den sidste møller på Bakmøllen Støvring, Niels Mark, der udvandrede til Canada i 1949. Digtet har været bragt i Midthimmerlands Folkeblad to gange.*

Her har jeg staaet i Tusinde Aar,  
sunget og svunget for Generationer  
fast som en Klippe i Vinter og Vaar  
malet til Brød for fler; Millioner.  
Krige har raset saa Grænserne brast,  
Kugler har fløjet forbi mine vinger,  
Men trods det alt sammen stod jeg dog fast,  
Hørte med Fryd atter Fredsklokker ringe  
Ja, jeg har set at et Folk var i Nød,  
hørt deres Sukke, hørt deres Klage  
jeg passed’ mit ved at male til brød  
sigted’, pilled’, lod andre bage.  
Stundom saa fik jeg kun Utak til Løn  
Naar det hændte, at Vinden den drilled’,  
Køn var ej altid de Bønders Bøn  
Naar jegtilfreds dem ej kunde stille  
Saa slog de om sig med Ord og fagter,  
Jeg stod saa stille og tog imod alt –  
Stod afhængig af stærkere Magter,  
Knap jeg kunde orke at knuse Malt.  
Dog har jeg ogsaa oplevet Lykke,  
skuet en Verden hvor alting var skønt,  
set hvor Vor herre sin Jord kunde smykke  
med varme og Sol, Grøde og grønt,  
set hvor Lærken i Luften sig svang  
hørt hvor Stæren spillede Abe,  
Gøgenes Kuk-Kuk og Solsortens Sang.  
Ja, hvor Guds Skabninger kunde sig skabe  
Til har jeg ogsaa min Møllesvend (tys)  
luret, når han havde Stævnemøde,  
hørt at han fik sig en hel del Kys,  
Piger en Frostnat kan være saa søde.  
Ak, ja, nu staar jeg i Minderne fortabt,  
Hver har jo sine og jeg har mange  
Alt er jo saare godt, hvad Gud haver skabt,  
stemmer mit Sind til de herligste Sange,  
Snart skal jeg sige min verden Adjø.  
Brug er der ikke for Vinderne mere  
Nu kan jeg godt lægge mig til at dø,  
Saadan gaar det så mange flere.  
Nu har man opfundet Strøm, ak saa stærk,  
Kræfter i tusindvis rykker i Kværnen,

Ja det er Tiden og Videnskabsværk,  
Skabt til blandt andet at knuse Kærnen,  
selv et Atom kan man nu-til-dags dele,  
hvem kan vel saadan en Frækhed forstaa.  
Jeg forstaaer ikke et Muk af det hele,  
Men at jeg er færdig kan jeg forstaa  
Naa, men det nytter vel ikke at tude.  
Jeg har jo levet, min pligt har jeg gjort,  
Selv om min Saga nu er ude  
Lever dog Mindet, for mig noget stort.